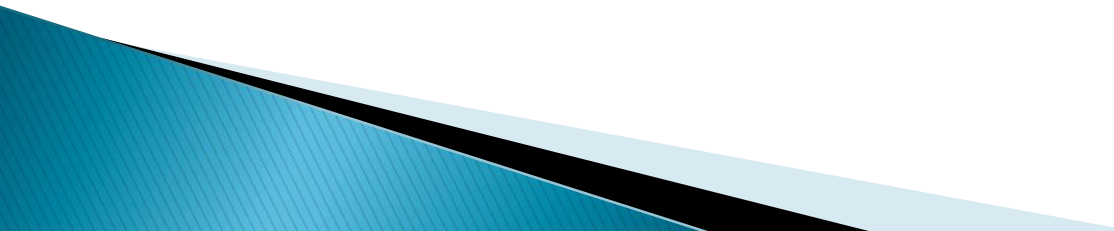

Sebesi Gönczy Pál

Hajdúszoboszló 1817. december 26. –
Karácsond 1892. január 10.

- ▶ Városunk híres szülöttének Sebesi Gönczy Pál születésének 200 éves, halálának 125 éves évfordulója 2017.
 - ▶ A Sebesi előnév családjának nemesi előneve, amelyet általában nem használt, de egy pályaműben álnévként alkalmazta.
 - ▶ Gönczy Pál elismert tudós, és sikeres politikus volt.
-

EZ AZ MTA.HU ARCHÍVUMA, 2016. FEBRUÁR 3. ELŐTTI HÍREKKEL

▶ MTA TAGJAI

SEBESI GÖNCZY PÁL

Született: Hajdúszoboszló, 1817.12.26.

Elhunyt: Karácsond, 1892.01.10.

levelező tag: **1858**

◀◀ VISSZA

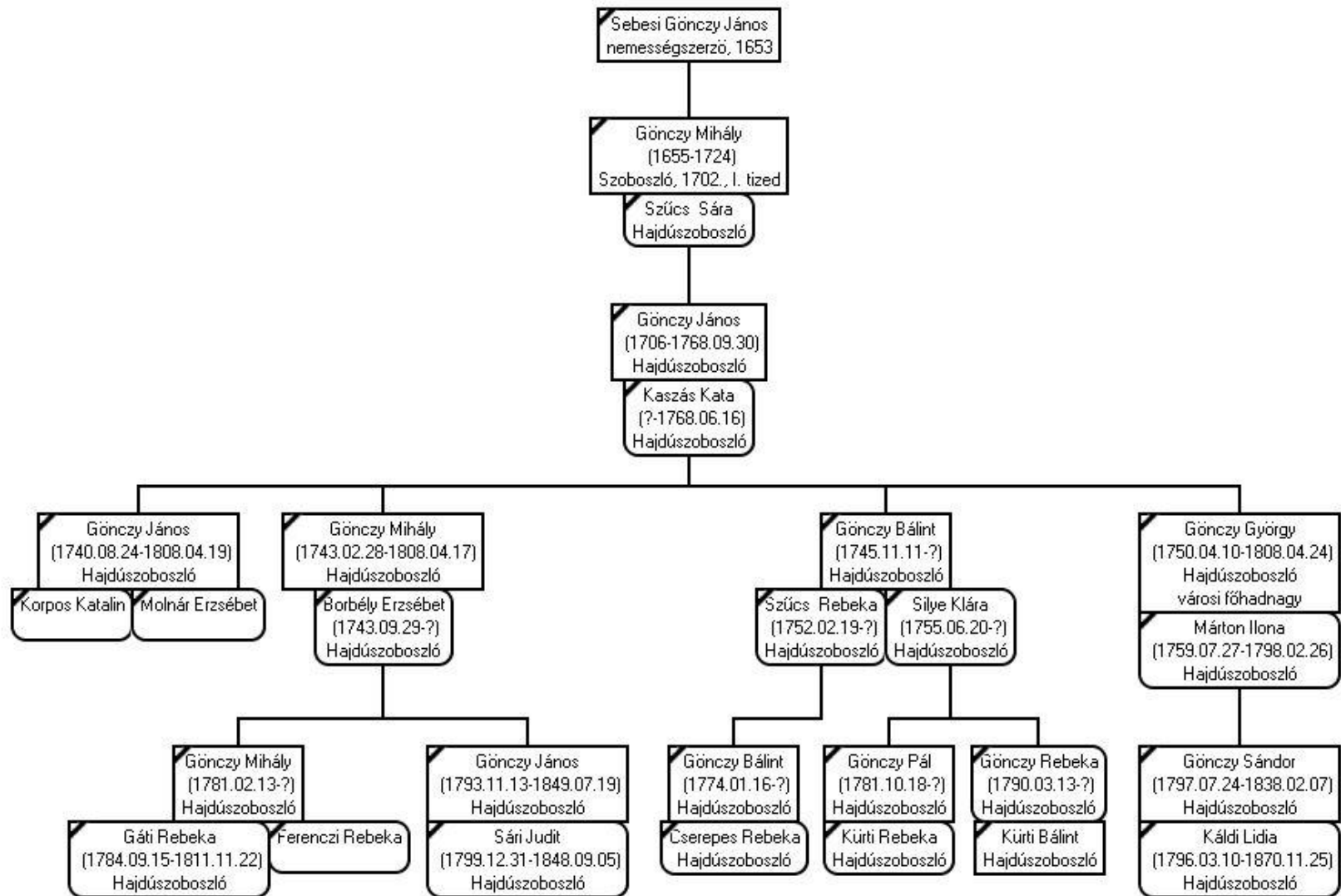
Szülővárosára mindig szeretettel és tisztelettel emlékezett.

- ▶ *„... innen indult és fejlett ki bennem annak tudása, hogy a szabadság a nemzet kellő művelődése nélkül ingatag alapon áll, ennélfogva ez volt a kútfeje is azon szerény törekvéseknek is, amely engemet egész hosszú pályámon lelkesített és lelkesít ma is, hogy azok közzé sorakozzák kik a magyar nemzet közművelődésén munkálkodnak”*

Gönczy Pál szülőháza

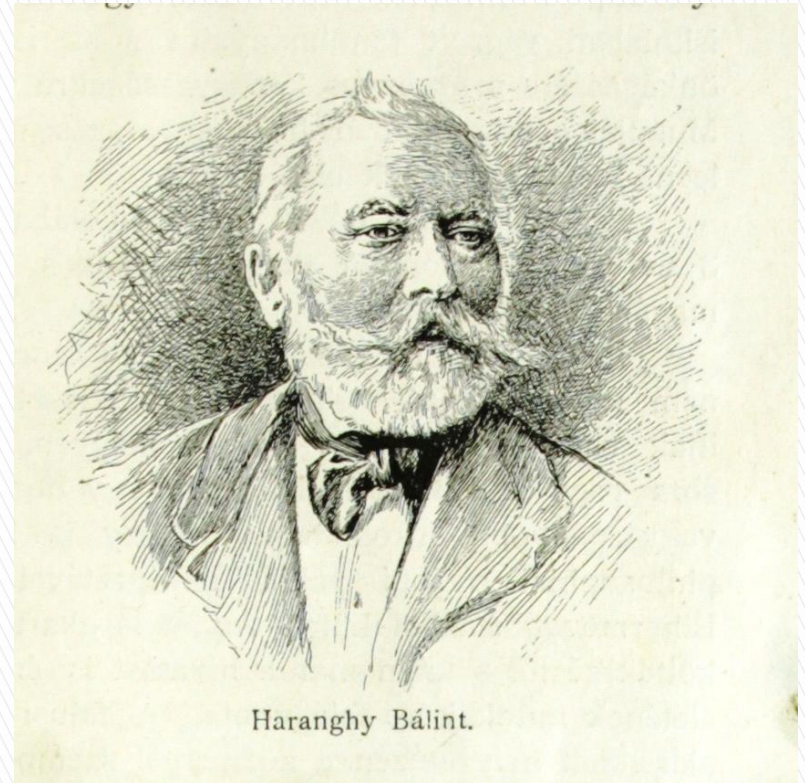

A Sebesi Gönczy család

Gönczy Pál tanítói Szoboszlón

- ▶ Haranghy Bálint tanító, későbbi Bihar megyei főmérnök
- ▶ Szabó István tanító
- ▶ Lukács István református lelkész

Tanulmányok a Debreceni Református Kollégiumban

- ▶ Filozófiát és jogot hallgatott
- ▶ Barátság Arany Jánossal
- ▶ Arany János látogatása a Gönczy családnál

Tanítói pályájának kezdete

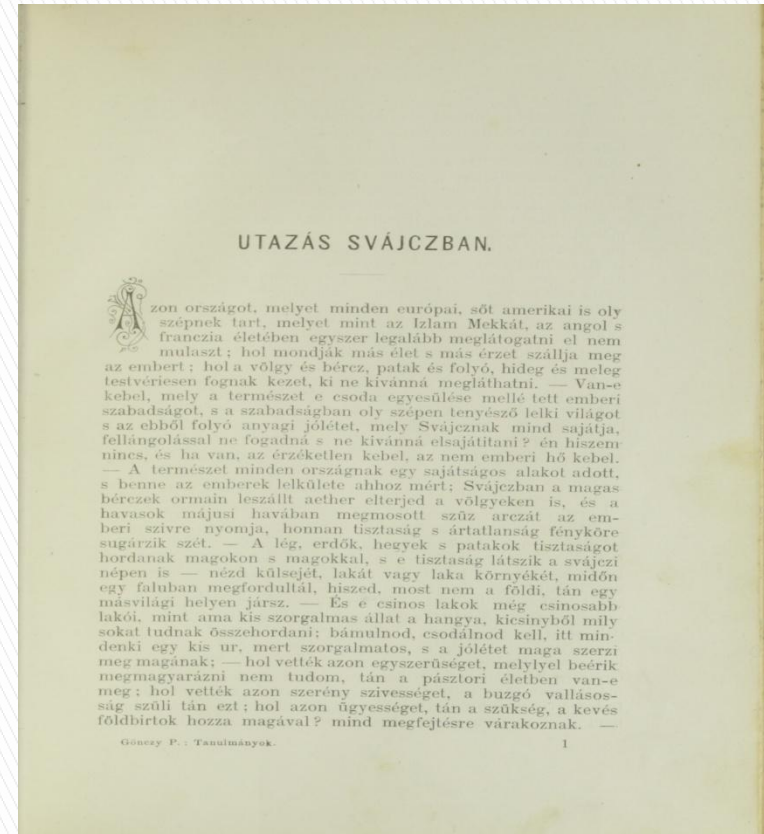
- ▶ Köbölkút előbb tanító, majd házitanító
- ▶ Gálospetri házitanító a Dráveczky családnál
- ▶ Megismerkedik Végh Jozefával, Végh József református lelkész lányával, akit 1845-ben feleségül vett.

Gönczy Pálné sz. Végh Jozefa.

Svájci tanulmányút, 1844.

- ▶ Tanulmányútja során szakmai naplót írt, amely 1888-ban a jubileumi évben könyv formájában is megjelent
- ▶ Svájcban találkozott Pestalozzi követőivel (Wehrli, Fellenberg)
- ▶ Pestalozzi (1746–1827) svájci pedagógus, aki a szegény gyermekek és a népnevelés területén alkotott jelentőset

Zeleméri nevelőintézet

- ▶ 1845-ben Diószegi Sámuel és Karap Sándor létrehozzák a Zeleméri Árvanevelő és Gyámintézetet
- ▶ Gönczy Pált bízzák meg az intézmény vezetésével
- ▶ 1849-ben a cári csapatok feldúlják az intézetet
- ▶ Gönczy Pál a szabadságharcban nemzetőrtisztként vett részt
- ▶ A szabadságharc leverése után egy évig visszavonultan élt

Emléktábla Zeleméren

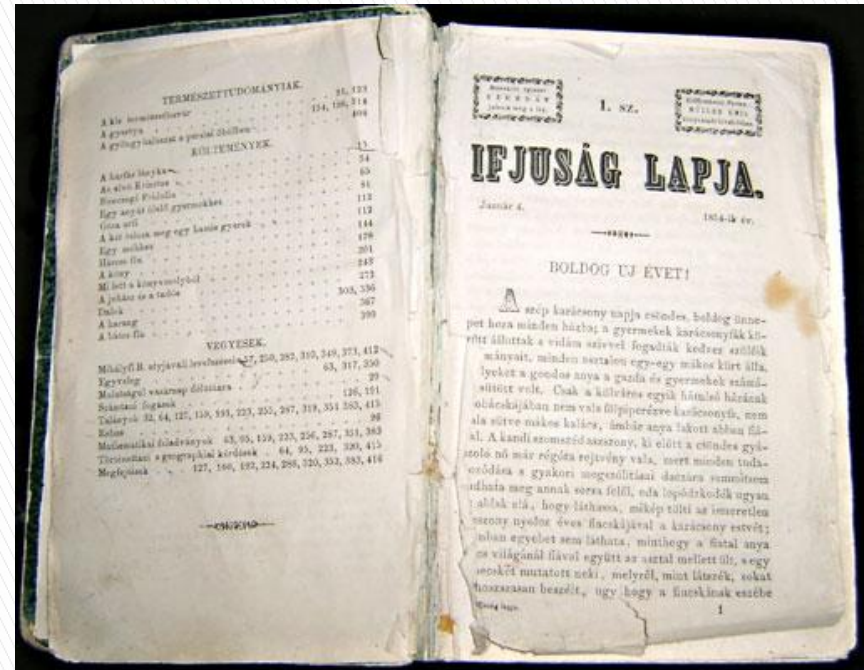
Tanító, iskolaalapító Pesten

- ▶ 1850-ben feleségével Pestre költözött
- ▶ 1850–1852 Szőnyi Pál magániskolájában tanít
- ▶ 1852-ben önálló magániskolát alapít
- ▶ 1859-ben magániskoláját átadja a református egyháznak
- ▶ Ma ez a Lónyai utcai református gimnázium

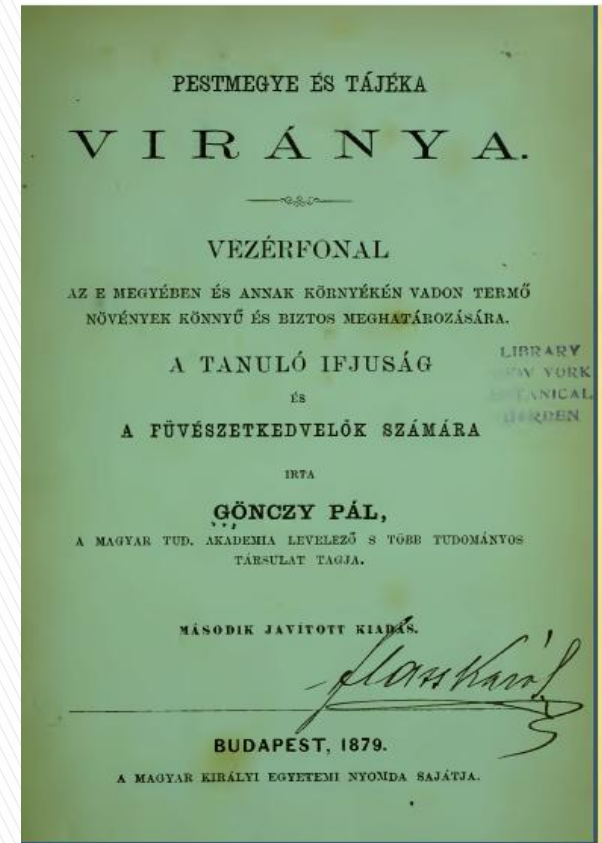
A tudományos-, és közélet aktív tagja

- ▶ 1852-ben jelent meg a Vezérkönyv a növénytan tanításában című könyve
- ▶ 1853-ban megindította és szerkesztette az Ifjúság Lapja folyóiratot
- ▶ 1855–1856 között számos cikket és könyvet írt a mezőgazdaság témakörében
- ▶ 1858. december 15.–é az MTA levelező tagjává választotta

Botanikai munkássága

- ▶ 1852-ben jelent meg a Vezérkönyv a növénytan tanításában
- ▶ 1862-ben néhány hónapra lehetőséget kapott a Fűvészkert vezetésére, és ezernél több facsemete ültetésével járult hozzá a kert kialakításához
- ▶ A Pest megye és tájéka viránya című könyve olyan növényhatározó, amely megerősíti a botanikai szaknyelvet (1864)

Egy kertészeti cikke

ISTVÁN BÁCSI
NAPTÁRA
családos házigazdáknak és gazdaszonyoknak, népnevelőknek, hely-
ségelöljáróknak, iparosoknak és földmivelőknek
való

KÉPES KALENDÁRIOM
1857-re.
Szerkeszté **MAJER ISTVAN.**

Ittessel, észszel, szorgalommal boldogulsz.

II-dik évi folyam.
Ki e naptárt megveszi, vele együtt ingyen ráadásul kap :
Egy képekkel ékeskedő és tanodákban, kőszegélyszakban, vendéglőkben, korsomákban és
egyéb közhelyeken az emberiség nagy hasznára kifüggesztendő, ily című táblázatot : „István
bácsi arany-táncsai verseselmékben.”

PESTEN.
Landerer és Heckenast könyvnyomdája. (Egyetem-utca 4. szám alatt.)

Digitized by Google

Ajánlatra méltó elevensövény eperfákból.

(Gönczy Pálnak „Oktatás a gyümölcs- és eperfatenyésztésben“ című és fen-
tebb ajánlott jó könyvéből).

Földesi épen birtokát körülfogó árokpárt felásásával foglal-
kozott, midőn a tanító meglátogató.

Tanító. Jó reggelt kívánok nagy jó uramnak, eljöttem ismét
segítségére s egyszersem tanulni is valamit. — Miért ásatta fel
azon földet, melyet az árokból egyszer már partjára hánytak?

Földesi. Tavasszal felette sok munka rohanja meg a gazdát,
tehát ősszel mindent el kell végezni, mit csak lehet. — Én itt ele-
ven sövényt akarok nevelni eperfából (szederfából) s még ez őszön
elülttettem, hogy tavasszal ne legyen rá gondom. Mindjárt ki

lesz itt egy jó darabon ásva, mi addig a magágyból felszedett két-éves eperfácskákat ültetgethetjük.

Tanító. Szívesen segíték, mert átlátom, hogy minden idejövetelemmel felette sokat tanulok.

Földesi. Ezen árok másfél lábnyi széles, fél-fél lábnyira egymástól húzzuk ki ezen kerti zsinórt.

T. Tehát a másfél láb széles árkocskába három sor eperfát ültetünk?

F. Három sort: még pedig mindenik fácskát fél-fél lábnyira egymáshoz ötösrendben (quincunx), épen úgy, mint a gyümölcsöt rendeztük. A sorok tehát így állanak

· · · · ·
· · · · ·
· · · · ·

T. No hát fogjunk hozzá.

F. Mindjárt, ezen fácskákat előbb meg kell metszenünk.

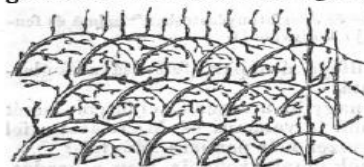
T. Hogy hogy! hiszen most is kicsinyek, mit lehetne még ezekből elvágunk?

F. Azért még is meg kell ezeket metszenünk, a gyökérből mivel hosszú, elvágunk egy darabot, s nem hagyunk többet egy tenyérnyi hosszúnál, a szárán pedig a gyökér felett csak 3—4 szemet hagyunk meg, így.

T. De még is, hogy lesz ebből eleven sövény?

F. Mindjárt megmutatom. A földem másik oldalán már készen van, mivel 4 éves, amott pedig egy fiú a múlt évi ültetést most rendezi. — Addig is míg megnéznek a már itt beültetett fácskákat, gondolja, hogy ezen

fácskák megnöttek jó magas vesszőkké, nemde így állanak? Most megfogjuk az első vessző tetejét, s lehajtjuk a harmadik vagy negyedik szálhoz, s egy kis darab fonállal odakötjük, a második vesszőt a hatodik vagy nyolczadikhoz, és így tovább. Így teszünk mindenik sorral; akkor következő nyáron a megörbülésen levő szemekből ágak nő-

nek felfelé, mint ide rajzoltam, s rá következő őszön ezen felfelé nőtt ágakat ismét meghajtogatva lekötözzük, és mivel alant és oldalt mindenütt ágak nőttek: kerítésünk nem csak megmagasodik, hanem meg is sűrűdik annyira, hogy rajta semmiféle jószág át nem mehet.

T. Valóban szép gondolat. De azonkívül hogy kerítésül szolgál, nincs ezen fákknak semmi hasznuk?

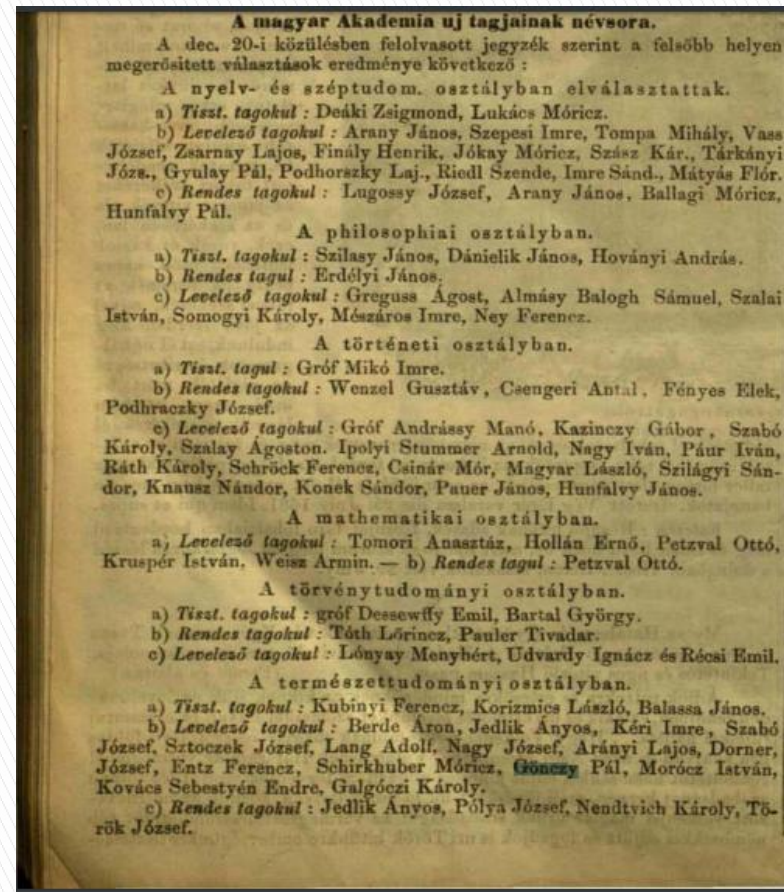
F. Dehogynincs! Tavasszal, midőn selyemhernyóim kikel-

tek, legalább három négy hétig az eperfasövény leveleivel táplálom őket. A mint pedig lelevelezték, egy jó késsel vagy fanyíró ollóval neki állok, s a minden oldalra és felfelé kinyult és meglevelezett galyait lemetszem. Azután megint megnő még azon idén. De mivel sok a kerítésbeli fácskám, és még mindig szaporitnom kell — mert a földemet még most sem fogja körül — következő tavaszon a múlt évbelieket nem levelezem meg, hanem a következő részt, s s így én ebből nagy hasznot húzok. Sok nagy eperfára volna szükségem, hogy ennek helyét kipótoljam, ez pedig kerítésül szolgálván csak, földemen a gyümölcsfa helyét nem foglalja el.

Igy cselekszik az okos és szemes gazda.

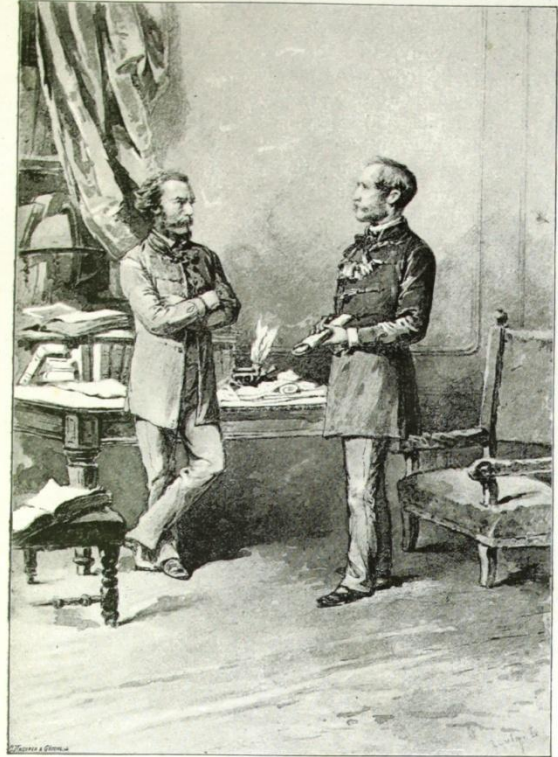
Természettudományi Társulat tagja

- ▶ 1852-től haláláig 40 éven keresztül volt a Társulat tagja
- ▶ 1875-ben választmányi tagja a Társulatnak
- ▶ Az MTA is a Természettudományi osztályban választotta levelező tagnak 1858-ban

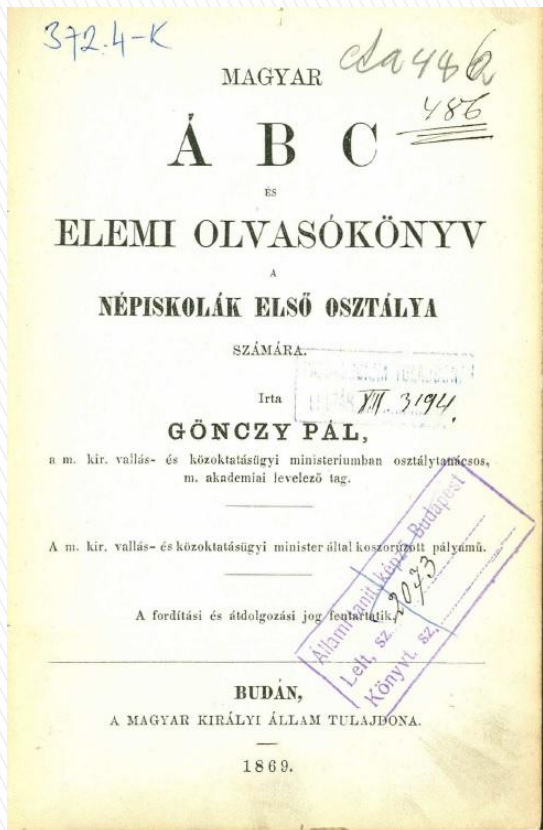
1867-től a Vallás- és Közoktatási Minisztérium munkatársa

- ▶ Eötvös József hívja a minisztériumba, és osztálytanácsossá nevezi ki
- ▶ Feladata a népoktatási törvény végrehajtása
- ▶ Elkészítette a népoktatás szervezetére vonatkozó útmutatásokat, szervezeti szabályzatokat, rendtartási nyomtatványokat, épületterveket.
- ▶ Munkájával megalapozta a közoktatási rendszer adminisztrációs szervezetét

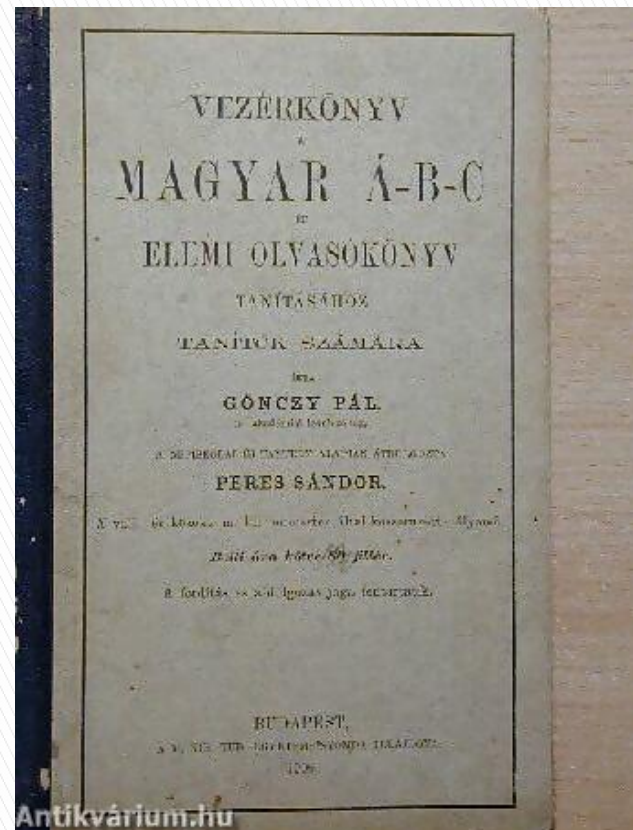

Gönczy b. Eötvösnek előterjeszti a népokt. törv.-javaslat feletti észrevételeit.

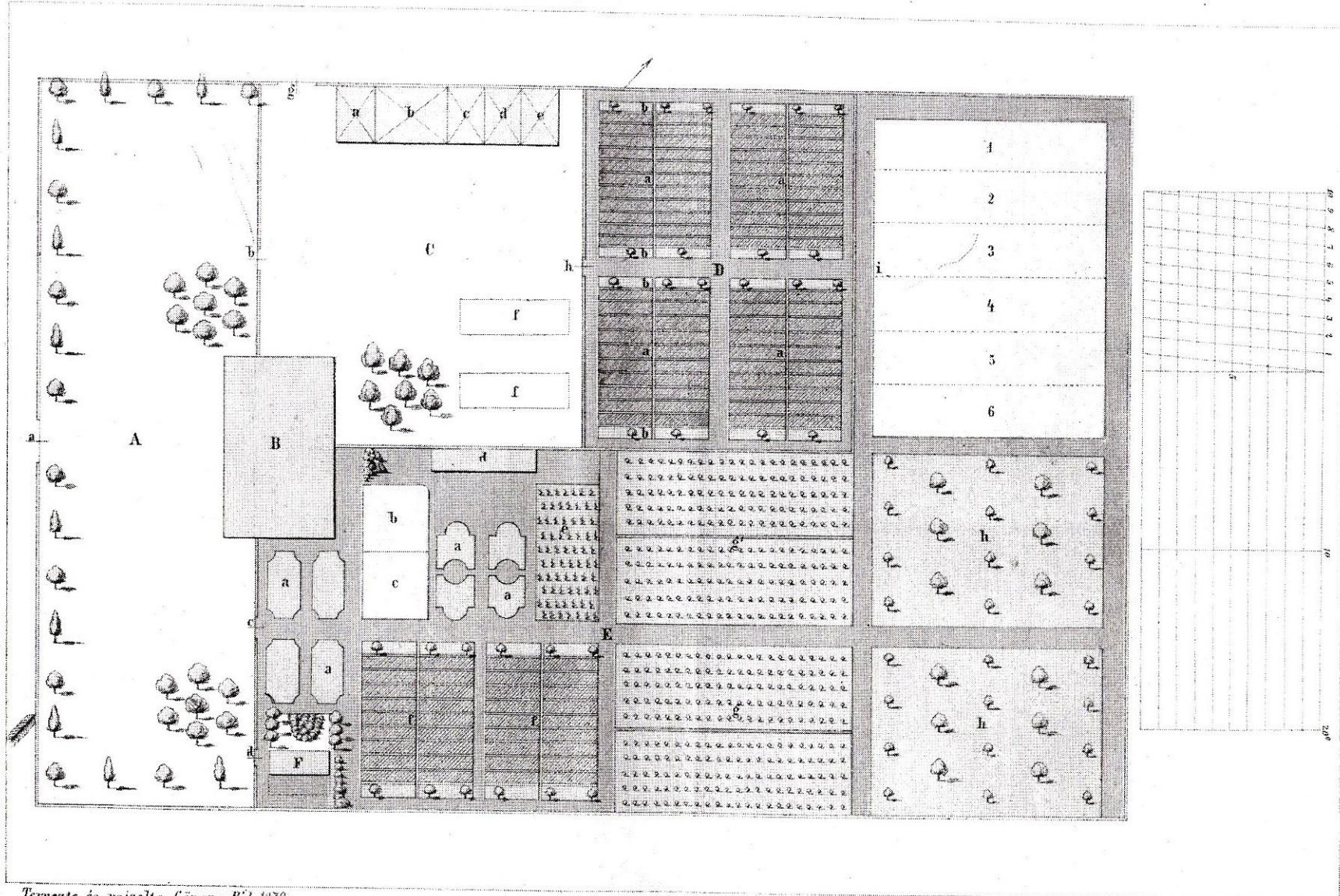
Több generáció használta

1869

1906

XV. Tábla.

Népiskolai udvar és kert.

Az egész tér tesz $2400 \square^\circ$ ölet, vagyis két holdat.

A. 40° hosszú és 12° széles, $480 \square^\circ$ területű udvar, mely testgyakorló terület is szolgál.

B. a II. táblán előterjesztett iskolai épület, melynek dél keleti végén van a tanterem, s éjszaknyugoti végén pedig a tanító lakása.

a. az iskolai udvar kapuja.

b. gazdasági udvarra nyíló kis ajtó.

c. mezei gazdasági és kertészeti gyakorlatok tereül szolgáló kert ajtója.

d. az árnyékszékhez vezető kis ajtó.

Az udvar körül van kerítve eperfa, vagy gleditsia eleven sövénynyel.

A kerítésen belül körül van ültetve alma és körtefával.

A ház éjszak nyugoti végénél és az árnyékszékhez járó kis ajtó közelében díszítés végett alma vagy eperfák vannak ültetve.

C. a tanítógazdasági udvara elfoglal $360 \square^\circ$ tért.

g. kapu mellett vannak a tanító gazdasági épületei.

a. kamara és magtár.

b. istálló.

c. szekérszín.

d. sertésól.

e. apró marhaól.

f. f. szalma és széna kazlak helyei.

A szalma és széna kazlak és a ház közé van ültetve egy csoport alma, vagy körte vagy eperfa, díszítés kedvéért és tűztámadás esetén a ház védelmére.

D. a tanító zöldséges kertje összesen $\frac{1}{4}$ hold = $300 \square^\circ$.

a. a. a. a. zöldséges táblák.

b. b. b. b. törpegyümölcsfák.

E. mezei gazdasági és kertészeti gyakorlatokra szolgáló kert, elfoglal $1260 \square^\circ$ tért.

a. a. a. a. hat virágos táblácska.

b. kender-

c. lenföldecske.

d. méhes.

e. szőlő vagy komló ültetvény $25 \square^\circ$.

f. f. zöldséges tábla. $117 \square^\circ$.

g. nemes gyümölcs faiskola $260 \square^\circ$

g. gazdasági faiskola $260 \square^\circ$.

h. h. gyümölcsös $260 \square^\circ$.

i. hat szakaszú váltó gazdaság, $234 \square^\circ$, melyben van például:

1. bükköny trágyázva.

2. őszi gabona.

3. burgonya vagy kukoricza.

4. árpa.

5. dohány, vagy repce vagy burgundi répa trágyázva.

6. zab.

Az egész udvar és kert bevan kerítve, és körül van ültetve eperfa vagy gleditsia eleven sövénynyel.

Magyar Földrajzi Társaság

- ▶ 1872. január 12-én 11 tudós alapította. Az alapítók Berecz Antal, Bieltz Albert, Déchy Mór, **Gönczy Pál, Hunfalvy János**, Reitz Frigyes, Szabó József, **Szily Kálmán**, Tóth Rafael, **Vámbéry Ármin**, Xántus János voltak.
- ▶ Ez a világ egyik legrégebbi geográfiai szervezete. Célja a földrajzi ismeretek széleskörű terjesztésével érdeklődést kelteni a geográfia iránt.

Hunfalvy János

Gönczy Pál térképészeti munkássága

Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

- ▶ Pedagógiai munkásságában az elmélet és a gyakorlat kapcsolatát mindig fontosnak tartotta, a szemléltető eszközök használatát előírta az iskolák számára.
- ▶ Elsőként kezdeményezte az Országos Tanszermúzeum létrejöttét, amelynek mai jogutódja az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum.
- ▶ Életében számos kitüntetést kapott, többször képviselte Magyarországot külföldön

Gönczy Pál családja

- ▶ Felesége Végh Jozefa
- ▶ Gyermekük
Dr. Csiky Kálmánné Gönczy
Etelka (1851–1935)
Gönczy Pál (1855–1913) a
pesti Hazai Takarékpénztár
tisztviselője
Gönczy Béla (1859–1935)
vasúti mérnök
Gönczy Ilona (1862–1879)

Országos Nőképző Egyesület

- ▶ A hazai nőnevelés ügyét előmozdító egyesület volt.
- ▶ Első elnöke Veres Pálné Beniczky Hermin
- ▶ 1868-ban alakult, az alapítók között ott volt Gönczy Pál és felesége
- ▶ A századfordulón az egyesület egyik alelnöke: Dr. Csiky Kálmánné Gönczy Etelka

Pedagógiai munkásságának 50. évfordulója

- ▶ Gönczy Pál pedagógus tevékenységének félszázados évfordulóját 1888. május 6-án ünnepelte az ország. Szülővárosából küldöttség utazott az ünnepségre, amelyet Gönczy Pál levélben köszönt meg.
- ▶ 1889 őszén nyugalomba vonult, érdemeit ekkor a főrendi házba való kinevezéssel jutalmazták.
- ▶ Nyugdíjazása után karácsondi (Heves megye) birtokán gazdálkodott, mintagazdaságot hozott létre, és ott halt meg 1892. január 10-én. Sírja a fiumei úti Nemzeti Sírkertben(Kerepesi temető) található.

Gönczy Pál sírja

52.) Egy ara sírkövére.
El nem aludt lámpáim; csak, miné nem-földi menyasszony
Hörögtem el: éjfélok várni az égi fényest.
Környetek értsem hát, skülsim, már ugy lani frünyjék.
Balkamot, im, monybit hint szondtók alá.
(1880 ján.)
D. Máté' XXV. r. 43

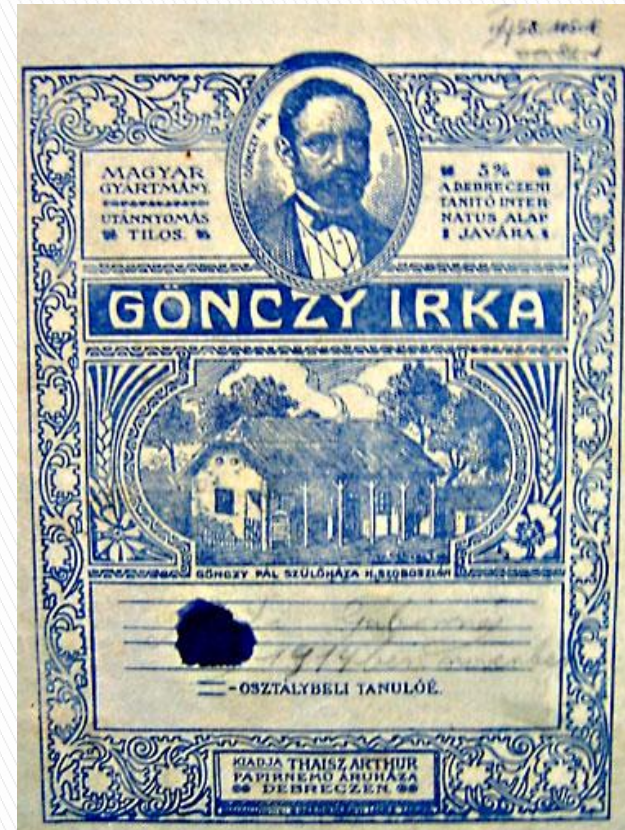
Arany János sírverse
Gönczy Ilona

Gönczy Pál emlékezete

- ▶ Hajdú Vármegyei Tankerületi Tanítók Gönczy Egyesülete
- ▶ Általános iskolák és Szakközép és szakiskola Hajdúszoboszló, Józsa, Karácsond, Tapolca
- ▶ Utcanevek, emléktáblák, városi díj, és nem utolsósorban művei. Közel 100 nyomtatásban is megjelent cikke, és könyve.

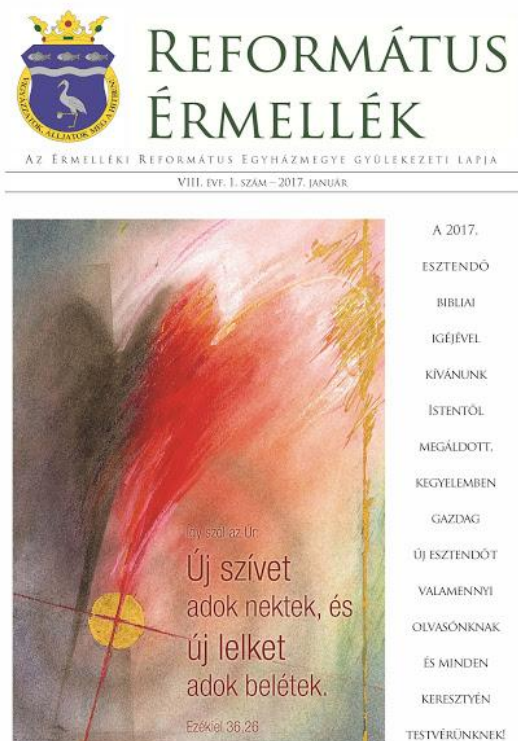

Gönczy Pál szülőháza (1959.)

Az olyan tanító, ki nem lélekből tanító, nem tanító,

2017. évi megemlékezések

- ▶ A tartalomból:
- ▶ **Sola Scriptura**
Az év és a hónapi igéi (2017)
- ▶ A hónap igéje
- ▶ **Örök reformáció**
Reformációi fogalomtár (1. rész)
- ▶ Reformációi színes ablak (1. rész)
- ▶ 96 tétel az egyház jövőjéről (1. feladat)
- ▶ **Olvasó**
Főszerkesztői kiköszönő
- ▶ Bessenyei István: Emlékezés (7. rész)
- ▶ **Évforduló**
Gönczy Pál (1817–1892)

Irodalomjegyzék

- ▶ Dr. Juhász Imre: Gönczy Pál szülővárosáról, életcéljáról; Hajdúszoboszló, 1995. 11.17
- ▶ Szinyei József: Magyar írók élete és munkái; lexikon, 1891–1914
- ▶ Dr. Juhász Imre: Gönczy Pál a reformer pedagógus; doktori értekezés, 1969.
- ▶ Dr. Gönczy József: Arany János és Gönczy Pál barátsága; Irodalomtudományi Közlöny, 1972.